

Revīzijas ziņojums “Notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā joprojām daudz izaicinājumu”

Revidējamo vienību viedokļi par revīziju

Aizputes novada pašvaldības viedoklis

Vai revīzija bija nepieciešama un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

Revīzija bija nepieciešama, bet šis laiks nebija pats labākais, jo, sakarā ar 2020. gada 13. martā pasludināto ārkārtas situāciju valstī saistībā ar COVID-19, tika ierobežota tiešā komunikācija ar VK revidentiem, kā rezultātā daži jautājumi netika izskatīti pēc būtības un izrunāti. Līdz ar to ir radušies pārpratumi.

Pašvaldības viedoklis par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

1. Jānosaka teritoriju jeb aglomerāciju robežas kanalizācijas sistēmu risinājumiem – kur tiks piemērotas vienotas notekūdeņu attīrīšanas prasības, kā arī teritoriju plānošanas dokumentos jānosaka centralizētie kanalizācijas tīkli, kā arī kritēriji un prasības pieslēgumu izveidošanai;
 - nav pievērsta nepieciešamā vērība un rīcība aglomerācijas noteikšanai Aizputes novada pagastos
2. Jāizveido tāda notekūdeņu pakalpojumu sniedzēju struktūra, kas nodrošinātu visu savā administratīvajā teritorijā – gan centralizētajās, gan decentralizētajās kanalizācijas sistēmās – savākto notekūdeņu attīrīšanu;
 - katra pagasta pārvalde risina savus notekūdeņu apsaimniekošanas pienākumus ar saviem pagasta darbiniekiem, tā nodarbinot sava pagasta darbiniekus.
3. Jānodrošina atbilstošas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumu maksas noteikšana vai apstiprināšana;
 - SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” pamatlīdzekļu sastāvā ir specializēta kravas automašīna, aprīkota ar cisternu notekūdeņu un asenizācijas materiāla savākšanai un transportēšanai (reģistrācijas apliecības Nr. AC 0965052; reģistrācijas Nr. BU4764; marka GAZ; modelis 5319 izlaiduma gads 1988; kravas cisterna). Automašīna tiek izmantota:
 - kanalizācijas tīklu skalošanas un uzturēšanas nodrošināšanai,
 - decentralizēto kanalizācijas sistēmu satura savākšanai un nogādāšanai uz Notekūdeņu attīrīšanas iekārtām Aizputes pilsētā, Cepļa ielā 8, kā arī pēc vienošanās ar pagastu NAI sistēmu uzturētājiem par decentralizēto notekūdeņu pieņemšanu attiecīgās teritorijas NAI.

Decentralizēto kanalizācijas sistēmu šķidro atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu maksas apstiprināta 2017 gadā 27.aprīlī (turpmāk tāme)

Tāme ir pamatota un atbilst noteikumiem, ka katrs darbības veids jāpamato ar izmaksu aprēķinu, neradot darbības veida realizācijas rezultātā sabiedrībai zaudējumus.

2017. gadā SPRK apstiprināja ūdens pakalpojuma sniegšanas tarifu notekūdeņu savākšanai un attīrīšanai 1,35 €/m³. (turpmāk tarifs).

Tarifa aprēķinā, pamatojoties uz faktisko izmaksu uzskaiti, tika noteikts, ka asenizācijas mašīnas apkalpojošā personāla darba alga tika sadalīta – 80 % iekļaujot notekūdeņu attīrīšanas tarifā, 20 % iekļaujot asenizācijas pakalpojuma aprēķina tāmē.

Lai sniegtu pakalpojumu, pēc aplēses tika pieņemts, ka pilnas cisternas (3,3 m³) pakalpojumam laika posms no izbraukšanas uz pasūtījuma izpildes vietu un atgriešanos uz NAI Aizputē, Cepla ielā 8 laiks ir 1,5 stunda. Tas arī nosaka tāmē un tarifā iekļautā asenizatora un palīga darba algas lielumu. Puscisternas pakalpojuma izpildes laiks tāmē pēc aplēses ir 1 stunda.

Degvielas uzskaitē ir attiecīgi iepriekš minētajam proporcionālajam sadalījumam iekļauta gan tāmē, gan tarifā.

Tāmes ir izstrādātas mašīnas tvertnes tilpumam: pilna tvertne (3,3 m³) vai puse tvertnes (1,65 m³), tajās ir iekļautas darba algas, darba devēja sociālais nodoklis un degvielas izmaksas. Tām visām tiek pieskaitītas vispārsaimnieciskās izmaksas un peļņas daļa, attiecīgi kā pieļauj SPRK notekūdeņu attīrīšanas tarifa metodikā.

Skaidrojums par NAI Aizputē, Cepla ielā 8 slodzi pieņemot asenizācijas (3,3 m³) mašīnas saturu

Aprēķinot ienākošo ŪSP un BSP5 slodzi, jāņem vērā ar asenizācijas automašīnas ievestais septisko (pārsvārā sausā tualete) ūdeņu apjoms. Tā kā šī tipa notekūdeņi ir ļoti piesārņoti, septisko ūdeņu radītā slodze ir salīdzināma ar parastās ieplūdes slodzi: pieņemot, ka vienā reizē tiek atvesti 3,3 m³ šādu notekūdeņu, kur ŪSP apmēram 38 500 mg/L, bet BSP5 apmēram 19 500mg/L, iegūstam 127 kg ŪSP un 64 kg BSP5 slodzi.

Piesārņojošo slodzi rēķina šādi:

$$Sp = Cp \cdot Q / 1000, \text{ kur}$$

Sp – Piesārņojuma slodze pēc attiecīgā parametra, kg/d

Q – ienākošā notekūdeņu plūsma, m³/dnn

Piemērs: Diennaktī ienākošā notekūdeņu plūsma ir 75 m³/dnn, diennakts vidējā paraugā izmērītā ŪSP koncentrācija ir 1300 mg/L

Ienākošā ŪSP slodze ir:

$$S_{\text{ŪSP}} = 1300 \cdot 75 / 1000 = 97.5 \text{ kg/dnn}$$

Veidojas krasi slodzes pīķi: tā, piemēram, parastā diennakts ŪSP slodze vasarā ir 205 kg ŪSP/dnn; ja tiek ievestas 9,9 m³ septisko dūņu, papildus ŪSP slodze ir 571,5 kg, un kopējā slodze: 776,5 kg ŪSP/dnn. (205 kg + 571,5 kg = 776,5 kg : 205 kg = 3,8 reizes) Parastā slodze tiek pēkšņi pārsniegta 3,8 reizes. Šādi slodzes lēcieni ļoti nelabvēlīgi ietekmē attīrīšanas procesu. Lai absorbētu piesārņojuma pīķus, sistēmā jātur ievērojams daudzums dūņu. Savukārt periodos, kad septiskie ūdeņi netiek pieņemti, uzkrātais dūņu daudzums ir

pārāk liels un dūņas badojas. Tad seko nākamais pievedums, barības vielas vielu pārpilnība – un strauja dūņu augšana. Dūņu struktūra nepārtraukti mainās, kas stipri apgrūtina lieko dūņu atūdeņošanu un piemērota polimēra piemeklēšanu.

Tas viss izsauc ilglaicīgas procesa baseina pārslodzes, kas saistītas ar lielāku skābekļa nepieciešamības uzturēšanu procesa tvertnē, vienlaicīgi strādā divi gaisa pūtēji, kas savukārt ietekmē elektroenerģijas patēriņu.

Pēc aplēses asenizācijas mašīnas ievadītais saturs ir ar ļoti lielu koncentrātu, kurš 3,8 reizes pārsniedz parasto ieplūstošo iedzīvotāju novadīto notekūdeņu koncentrāciju, tas arī nosaka, ka attīrīšanas izmaksas tiek piemērotas divkārtšā apmērā $2 \times 1,35 \text{ €/m}^3$.

Ja pakalpojums tiek sniegts pagastu pārvaldēm, tad decentralizēto notekūdeņi tiek nodoti attiecīgās teritorijas NAI, tad pakalpojuma izmaksa tiek samazināta par tāmē iekļauto decentralizēto notekūdeņu attīrīšanas izmaksu summu $2 \times 1,35 \text{ €/m}^3$.

Pieļautā kļūda ir tā, ka tarifā nedrīkstēja iekļaut Aizputes NAI ievestam dūņu daudzumam pilnu attīrīšanas tarifu, bija jāizņem pārvades sadaļa 47 centi/ m^3 (no 2017. gada tarifs) un 24 centi/ m^3 (no 2014 g. tarifs). Atspoguļots tabulā .

Gads	Aizputes NAI ievestais Asenizācijas notekūdeņu apjoms	Asenizācijas Tarifs	Iekasētā maksa par vienu m^3	Regulatora apstiprinātais pārvades tarifs par vienu m^3	Regulatora apstiprinātais pilnais tarifs par vienu m^3	Starpība	Pārmaksātā summa
	(m^3)	(euro)	(euro)	(euro)	(euro)	(euro)	(euro)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4=3/3,3</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>6=4-5</i>	<i>7=2x5</i>
2014	963	20.99	6.36	0.24		6.12	231.12
2015	1130	20.99	6.36	0.24		6.12	271.2
2016	839	20.99	6.36	0.24		6.12	201.36
2017	817	30.74	9.32	0.47	1.35	7.50	1486.94
2018	633	30.74	9.32	0.47	1.35	7.50	1152.06
2019	427	30.74	9.32	0.47	1.35	7.50	777.14
Kopā							4119.82

Tad attiecīgi uz šo asenizācijas apjomu daudzumu iegūtie ieņēmumi 1349,39 euro.

[Valsts kontroles komentārs: Revīzijā tika konstatēts, ka pašvaldības noteiktajā asenizācijas izvešanas pakalpojuma maksas kalkulācijā ir **iekļauts** Regulatora apstiprinātais kopējais notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas **tarifs divkārtšā apmērā**. Turklāt revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā SIA “AIZPUTES KOMUNĀLAIS UZŅĒMUMS” iesniedza grāmatvedības uzskaites dokumentus un peļņas vai zaudējumu aprēķinus, saskaņā ar kuriem uzņēmuma peļņa no asenizācijas pakalpojumu sniegšanas revidējamā laika posmā ir 16 057 euro]

4. Jāpiedalās notekūdeņu apsaimniekošanā izmantoto sistēmu darbības uzraudzībā un kontrolē.

- nav piemēroti kontroles un sodīšanas mehānismi uzņēmumiem, kuri nav ievērojuši likumā noteiktās notekūdeņu novadīšanas prasības.

Par revīzijas ieteikumiem – vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un turpmākai centralizētai un decentralizētai notekūdeņu apsaimniekošanai vērā ņemami.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu – kādas darbības Pašvaldība plāno veikt, lai veicinātu savas darbības efektivitāti, kā arī novērstu revīzijā konstatētos trūkumus

- Stratēģijās iestrādāt NAI ekspluatācijas un attīstības plānus, ņemot vērā NAI jaudas un to atbilstību esošai slodzei.
- Aglomerāciju robežu noteikšanu, Aizputes novada pašvaldībā.
- Veikt izveidotās institucionālās struktūras ekonomiskuma un efektivitātes izvērtējumu.
- Izstrādāt rīcības plānu Aizputes novada NAI darbībām ar sasniedzamiem mērķiem un darbībām notekūdeņu attīrīšanas problēmu risināšanai, tajā skaitā lietus ūdeņu un infiltrācijas apjomu samazināšanai
- Pagastu pārvaldēs katram sniegtajam maksas pakalpojumam nodalītas grāmatvedības uzskaites kārtošana atbilstoši likuma “Par nodokļiem un nodevām” 12. panta trešajai daļai un likuma “Par grāmatvedību” 2. pantam.
- SIA “Aizputes komunālais uzņēmums” pārskatīt decentralizētās sistēmas izvešanas pakalpojumu kalkulāciju. Pagastu pārvaldēs pārskatīt ūdenssaimniecības pakalpojumu maksas tarifus.
- Ar uzņēmumiem noslēgt pakalpojuma līgumus, kuros iestrādāts kontroles un sodīšanas mehānisma notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmu darbības uzraudzība un kontrole.
- Turpināt iesākto decentralizētās sistēmas reģistra veidošanu.

Bauskas novada pašvaldības viedoklis

Bauskas novada pašvaldība uzskata, ka revīzija bija nepieciešama un tās rezultāti veicinās ūdenssaimniecības pakalpojumu problēmas risināt efektīvāk ne tikai atsevišķu pašvaldību ietvaros, bet valstī kopumā. Revīzijas laikā atklāti ne tikai trūkumi, bet arī objektīvi izvērtēti to rašanās cēloņi.

Revidenti savu darbu veica profesionāli. Skaidri tika formulēti jautājumi, par kuriem jāsniedz informācija, kā arī savstarpējā komunikācija noritēja ļoti operatīvi, neskatoties uz COVID –19 pandēmijas ierobežojumiem.

Viena no Valsts kontroles konstatētajām problēmām – neapmierinošs pieslēgumu skaits pie izbūvētajiem kanalizācijas tīkliem, ir vēsturiski veidojusies, jo ERAF līdzfinansēto projektu ieviešanas laikā varēja izbūvēt tikai maģistrālos tīklus. Tādejādi tika radīta iespēja īpašniekiem saņemt kvalitatīvu pakalpojumu, bet nebija priekšnoteikumu to obligāti izmantot. Arī pašreiz nav vērojams straujš situācijas uzlabojums, jo maksātspēja lauku ciemu iedzīvotājiem ir zema un cilvēki izvēlas citas prioritātes. Situācija mainās pamatā īpašumiem, kuriem mainās īpašnieks. Pašvaldība var pieņemt saistošos noteikumus un daļēji segt izdevumus par pieslēguma izbūvi, bet jāņem vērā, ka apzinīgākie iedzīvotāji bez valsts un pašvaldības atbalsta šos pieslēgumus ir izbūvējuši.

Vērā ņemams piesārņotājs Bauskas novada ciematos ir arī atsevišķi stāvošās 6-12 dzīvokļu mājas (pie bijušajām fermām), kurām ir izbūvētas nosēdakas ar gala izplūdi meliorācijas grāvjos vai citās ūdenstilpnēs. Esam uzsākuši šo problēmu risināšanu, uzstādot bioloģiskās attīrīšanas iekārtas, kā finansējuma avotu izmantojot dabas resursu nodokļa Pašvaldībā

saņemto daļu. Diemžēl ar 2020. gadu arī šis finansējums pašvaldībām ir samazināts par labu valstij.

Liela problēma gan pilsētā, gan lauku ciemos ir virsūdeņu nokļūšana saimnieciskās kanalizācijas sistēmās. Iepriekšējos Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto projektu realizācijas periodos netika atbalstīta lietussūdens kanalizāciju izbūve. Tā rezultātā vēsturiski saimnieciskajā kanalizācijā tiek novadīti lietussūdeņi, kas kopā ar infiltrātu vietām sastāda 50% un vairāk no attīrāmo notekūdeņu apjoma, tā lieki noslogojot NAI, it sevišķi stipru lietussūgāžu laikā.

Notekūdeņu dūņu pārstrāde jārisina valsts līmenī. Pirmkārt jau jāveic dūņu ķīmiskā sastāva analīze, un atbilstoši tam var noteikt pārstrādes un pielietojuma veidu.

Vēl viena problēma ar ko nākas saskarties - projektēšanas jaudas un kvalitāte un būvuzņēmēju jaudas un kvalitāte. Ņemot vērā, ka ES fondu līdzfinansēto projektu realizācijas laiks ir salīdzinoši īss, dažādu apstākļu dēļ, projekti tiek sagatavoti steigā ar kļūdām un nepilnībām, kuras arī pasūtītājs ne vienmēr laicīgi var atklāt, un tās jānovērš jau būvdarbu laikā.

Ir situācijas, kad nepieciešams paplašināt esošos tīklus, lai pieslēgtu jaunus patērētājus, bet kapitālsabiedrībai nav pietiekošā apjomā brīvu līdzekļu, lai to izdarītu. Kopš 2019. gada pašvaldība nevar dot galvojumu kredīta saņemšanai šādiem mērķiem.

Bauskas novadā sadrumstalotais pakalpojumu sniedzēju loks ir veidojies vēsturiski un tika atstāts pēc iepriekšējās teritoriālās reformas, jo pagasta pārvaldes ir saglabātas kā juridiskas personas un viens no to uzdevumiem ir ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšana. Ir lietderīgi saistībā ar jauno administratīvi teritoriālo reformu pārskatīt pakalpojumu sniegšanas struktūru un noteikt jaunas aglomerāciju robežas. Vienlaicīgi tiks veikta NAI un kanalizācijas tīklu ekspluatācijas un attīstības stratēģijas izstrāde.

Aglomerācijām, kurās maksu par pakalpojumu nenosaka regulators, tiks izstrādāta jauna maksas pakalpojumu aprēķināšanas metodika atbilstoši revīzijas ieteikumu ieviešanas plānam.

Bauskas novada dome 2019.gada 19.decembrī ir pieņēmusi saistošos noteikumus "Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību Bauskas novada pašvaldībā". Saistošie noteikumi nosaka decentralizēto kanalizācijas sistēmu kontroles un uzraudzības kārtību, decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistrācijas kārtību, decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku un valdītāju pienākumus un atbildību par šo noteikumu pārkāpumiem.

Engures novada pašvaldības viedoklis

Par veikto revīziju: *vai revīzija bija nepieciešama un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)?*

Ņemot vērā pastāvošās problēmas notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas jomā ne tikai Engures novada, bet visā valstī, kā arī to, ka neskatoties uz to, ka notekūdeņu apsaimniekošanas jomā centralizēto kanalizācijas sistēmu sakārtošanā ir ieguldīti lieli finansiālie un citi resursi, bet problēma joprojām ir aktuāla, Engures novada pašvaldības ieskatā šī revīzija bija nepieciešama. Atbildot uz jautājumu, vai tā veikta īstajā brīdī (laikā), domājām, ka daļēji. Mūsaprāt, ja revīzija būtu veikta agrāk, tajā izdarītajiem secinājumiem

būtu bijis lielāks pienesums. Tie, iespējams, būtu ietekmējuši pareizāku un lietderīgāku ārējā finansējuma (ES) pielietojumu.

Pašvaldības viedoklis par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām.

Nepietiekams pieejamais finansējums gan pašvaldībai, lai nodrošinātu notekūdeņu savākšanu, novadīšanu un attīrīšanu, gan iedzīvotājiem, lai pieslēgtos izbūvētajiem notekūdeņu savākšanas tīkliem. Mazajām apdzīvotajām vietām – ciematiem šāds finansējums, lai izveidotu centralizētu notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmu, nav pieejams vispār.

Piesaistot pieejamo ārējo finansējumu un izbūvējot vai rekonstruējot esošās centralizētās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmas, netika pilnībā apzināts viss decentralizēto kanalizācijas sistēmu apjoms, kā rezultātā nākotnē radīsies problēmas ar notekūdeņu pieņemšanu attīrīšanai no šī sektora.

Vēsturiski senāk izbūvētās un pašvaldības pārņemtās notekūdeņu savākšanas un novadīšanas sistēmas ir sliktā tehniskā stāvoklī, kas rada lielu lietus ūdeņu un citu ūdeņu infiltrāciju šajās sistēmās. Tas rada papildus izdevumus notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas izmaksās, ko nespēj segt noteiktie kanalizācijas pakalpojumu tarifi.

Vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu?

Valsts kontroles ieteikumi pašvaldībai ir saprotami, jo Valsts kontroles veiktajā revīzijā konstatētais lielā mērā pašvaldībai jau bija zināms iepriekš, un arī tie konstatējumi, kam pašvaldība līdz šim varbūt nav pievērsusi vajadzīgo vērību, ir pamatoti un saprotami. Ieteikumu ieviešana palīdzēs uzlabot pašvaldības darbu notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas jomā.

Kādas darbības pašvaldība plāno veikt, lai veicinātu savas darbības efektivitāti, kā arī novērstu revīzijā konstatētos trūkumus?

Engures novada pašvaldība:

- Izskatīs un radīs iespēju plašāk iesaistīties decentralizēto kanalizācijas sistēmu radīto notekūdeņu savākšanā un attīrīšanas nodrošināšanā.
- Pārskatīs un pilnveidos teritoriju plānošanas dokumentu un apbūves noteikumus.
- Izvērtēs notekūdeņu apsaimniekošanas organizatoriskās struktūras un to ekonomiskumu, kā arī pārskatīs kanalizācijas pakalpojumu maksas tarifus, nodalot izmaksu uzskaiti pa pakalpojumu veidiem.
- Izstrādās rīcības plānu lietus ūdeņu un citu ūdeņu infiltrācijas problēmu risināšanai. (Būtu ieteicams ES finansējums veco kanalizācijas tīklu renovācijai un atjaunošanai, jo iepriekšējais finansējums bija virzīts, lai pēc iespējas vairāk veidotos jauni pieslēgumi. Tāpēc pārsvarā tika būvēti jauni tīkli, nerisinot veco tīklu problēmas.)

Jelgavas novada pašvaldības viedoklis

Jelgavas novada pašvaldība (turpmāk – pašvaldība) atzinīgi novērtē Valsts kontroles paveikto darbu un izdarītos secinājumus revīzijas “Vai valstī izveidotā notekūdeņu

savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēma nodrošina vides aizsardzību pret komunālo notekūdeņu kaitīgo ietekmi?” ietvaros.

Pašvaldības vērtējumā revīzija bija nepieciešama, taču tā bija jāveic ātrāk. Pašvaldība piekrīt Valsts kontroles secinājumam, ka notekūdeņu apsaimniekošanas jomā ir gan izstrādāti politikas plānošanas dokumenti, gan pieņemti normatīvie akti un citi politikas instrumenti, kas tomēr neatrisina visas vides kvalitāti ietekmējošās problēmas un nenovērš neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē, kā arī vēlas vērst gan Valsts kontroles, gan Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas uzmanību uz vides aizsardzības jautājumu risināšanas finansiālo pusi.

2019.gada 14.novembrī pieņemtie grozījumi Dabas resursu nodokļa likumā, kas paredz dabas resursu nodokļa ieņēmumu samazinājumu 20% apmērā pašvaldību budžetos (kas paredz mainīt dabas resursu nodokļa apmēra proporciju starp valsts un pašvaldību pamatbudžetiem no 40/60 uz 60/40) no 2020.gada 1.janvāra, neveicina vides kvalitātes ietekmējošo problēmu risināšanu. Dabas resursu nodokļa apmēra samazinājumam pašvaldību budžetos būs tieša ietekme uz vides kvalitātes pasliktināšanos, jo dabas resursu nodoklis kā mērķorientēts instruments tiek izmantots ne tikai notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmu darbības nodrošināšanā, bet arī citu vides aizsardzības pasākumu īstenošanā, piemēram, upju, dīķu apsaimniekošanā, izstrādāto derīgo izrakteņu atradņu teritoriju sakopšanā, novēršot bīstamību, apkures katlu nomaiņā uz videi draudzīgākām apkures sistēmām, ūdens apgādes urbumu ierīkošanā, urbumu tamponāžā, bīstamo, nelegālo atkritumu izgāztuvju likvidēšanā, sadzīves atkritumu poligona radīto piesārņojuma seku likvidēšanai u.c. jautājumu risināšanā, kas ir tieši vērsti uz iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanu.

Informācijai – Pašvaldības administratīvajā teritorijā (Līvberzes pagastā) atrodas atkritumu poligons “Brakšķi”. Saskaņā ar tiesību aktos noteikto, rekultivētās atkritumu poligona šūnas apsaimnieko pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā poligons atrodas, un attiecīgi pēc rekultivācijas nepieciešams apsaimniekot 30 gadu garumā. Apsaimniekošana sevī ietver gan regulāru infiltrātu izvešanu, gan teritorijas apsaimniekošanu, gan monitoringa analīžu veikšanu, u.c. darbības, bez tam slēgtās atkritumu šūnas nepieciešams rekultivēt, kā rezultātā pašvaldībai ir jāveido finanšu līdzekļu uzkrājumi, minēto darbību veikšanai. “Brakšķu” poligona apsaimniekotāji sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojumu tarifā ir iekļāvuši rekultivācijas izmaksas, taču ar to nepietiek, lai segtu visas izmaksas, kā rezultātā pašvaldība, pamatojoties uz 2016.gada 29.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.192 “Noteikumi par izmaksām, kas saistītas ar atkritumu poligona apsaimniekošanu pēc to slēgšanas” 20.punktu, no dabas resursu nodokļa maksājumiem līdzfinansē rekultivācijas izdevumus katru gadu plānojot 40 000 EUR rekultivētās šūnas apsaimniekošanai un veidojot uzkrājumus 50 000 EUR apmērā nākamās šūnas rekultivācijai.

Kopējās atkritumu šūnas rekultivācijas izmaksas 2018.gadā sastādīja 358 123,57 EUR, nākamā poligona šūnas slēgšana plānota 2021.-2022.gadā. Kā zināms būvniecības izmaksas ar katru gadu palielinās, kā rezultātā pastāv risks, ka nākamās šūnas rekultivācijas izmaksas varētu būtiski pieaugt.

Vēlamies norādīt, ka pašvaldības dabas resursu nodokļa ieņēmumi 2018.gadā sastādīja 551 474 EUR, 2019.gadā 621 772 EUR. Līdz 2020.gada 31.augustam dabas resursu nodokļa ieņēmumi pašvaldības pamatbudžetā sastāda 180 593 EUR, kas nozīmē, ka faktiski puse no šobrīd saņemtā dabas resursu nodokļa ieņēmumiem jau ir iezīmēti rekultivētās atkritumu poligona šūnas apsaimniekošanas jautājumu risināšanai, un atlikušais

finansējuma apjoms ir nepietiekams, lai īstenotu citas pašvaldībām tiesību aktos noteiktās funkcijas vides aizsardzības jomā.

Arī SIA “Jelgavas novada KU” kā revīzijā iesaistītā kapitālsabiedrība pozitīvi vērtē Valsts kontroles paveikto notekūdeņu attīrīšanas jomas izvērtējumā. SIA “Jelgavas novada KU” atzīst, ka atsevišķos jautājumos, kas saistīti ar tarifa par asenizācijas notekūdeņu pieņemšanu noteikšanu, ir nepieciešami uzlabojumi. Tāpat ir aktualizēta problēma par ražošanas notekūdeņu attīrīšanu gaļas pārstrādes uzņēmumā “Nākotne”, vienojoties par pasākumiem nākamo divu gadu periodā.

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu, novēršot atsevišķus trūkumus un nepilnības veicot notekūdeņu savākšanu, novadīšanu un attīrīšanu pašvaldības administratīvajā teritorijā. Pašvaldība pilnveidos teritoriju plānošanas un attīstības plānošanas dokumentus, apkopos informāciju par notekūdeņu attīrīšanas problēmām, veiks attiecīgos mērījumus un aprēķinus, pārskatīs ieviestās kontroles procedūras un citas darbības, lai nodrošinātu revīzijas ieteikumus ieviešanu.

Līvānu novada pašvaldības viedoklis

Izvērtējot ziņojumā sniegto informāciju, secinājām, ka veiktā revīzija bija lietderīga un nepieciešama, lai saprastu, kas jāuzlabo, kādi risinājumi un ieteikumi notekūdeņu savākšanas, novadīšanas un attīrīšanas sistēmas procesu darbībā, vides aizsardzību prasību nodrošināšanā nepieciešami.

Runājot par Valsts kontroles revīzijas ieteikumiem – tie ir saprotami un objektīvi, atbilstoši esošajai situācijai.

Līvānu novada domes ieteikums būtu, Valsts kontrolei veicot revīziju, piedalīties notekūdeņu un kanalizācijas sistēmu infrastruktūras objektu apsekošanā, lai analizētu reālo situāciju gan pagastu pārvalžu komunālajās saimniecībās, gan SIA “Līvānu dzīvokļu komunālā saimniecība”.

Paldies, par sniegtajiem ierosinājumiem un priekšlikumiem, piekrītam, ka nepieciešams rast risinājumus šādos jautājumos: normatīvā regulējuma pilnveidošanā; centralizētās kanalizācijas sistēmas pieslēgumu nodrošināšanā; lietus ūdens un infiltrācijas problēmu risināšanā; decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanā un kontrolē; pamatotas maksas par notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumiem noteikšanā.

Preiļu novada pašvaldības viedoklis

Pašvaldība augstu vērtē Valsts kontroles ieguldījumu šīs svarīgās nozares problēmu apkopojumā, analizē un priekšlikumu sagatavošanā problēmu mazināšanai.

Katra pašvaldība un valsts kopumā aktīvi rūpējas par tīras, sakoptas un nepiesārņotas vides nodrošināšanu iedzīvotājiem. Lai to sasniegtu ir nepieciešams ieguldīt daudz darba un finanšu resursu daudzās ar vides piesārņojumu saistītās nozarēs, notekūdeņu apsaimniekošanas nozare ir viena no tām.

Preiļu novadā ir veiktas būtiskas investīcijas, izmantojot ES fondu apgūtos finanšu līdzekļus, pārbūvējot un izbūvējot jaunus inženiertīklus (ūdensvads un kanalizācijas tīkli), izbūvējot jaunas notekūdeņu pārsūkņēšanas stacijas, pārbūvējot un modernizējot

notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Preiļu pilsētā ir nodrošināta iespēja pieslēgties pie centralizētajiem kanalizācijas tīkliem vairāk kā 95% mājsaimniecību. Būtiski ieguldījumi ir veikti arī Preiļu novada pagastos, nodrošinot iespēju pieslēgties pie centralizētajiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem Aizkalnes, Pelēču, Saunas pagastu lielākajai daļai mājsaimniecību un Līču ciema lielākajai daļai mājsaimniecību. Svarīgi ir turpināt iesāktos darbus un, izvērtējot lietderīgos un ekonomiskos aspektus, izbūvēt jaunus inženiertīklus, nodrošinot iespēju pieslēgties arī pārējām mājsaimniecībām, aptverot visas blīvāk apdzīvotās vietas novadā. Būtisks izaicinājums ir mudināt iedzīvotājus, kam ir iespēja pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem, šo iespēju izmantot. Preiļu novada pašvaldība, apzinoties nepieciešamību maksimāli veicināt mājsaimniecību pieslēgšanos centralizētajiem kanalizācijas tīkliem, ar saistošajiem noteikumiem 2017/07/ "Par pašvaldības līdzfinansējumu īpašumu pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmai Preiļu novadā pēc iedzīvotāju (dzīvojamo ēku īpašnieku) ierosinājuma" ir nodrošinājusi pašvaldības līdzfinansējumu jaunu pieslēgumu izbūvei - 20 EUR par katru izbūvēto tekošo metru ūdensvada un kanalizācijas tīkliem, bet ne vairāk kā 400 EUR vienai mājsaimniecībai. No saistošo noteikumu stāšanās spēkā, līdz šim šo iespēju ir izmantojušas vairāk kā 40 mājsaimniecības.

Būtisku ietekmi uz vidi atstāj joprojām plaši izmantotās decentralizētās kanalizācijas sistēmas. Būtisks solis ir jaunais tiesiskais regulējums – Ministu kabineta noteikumi Nr. 384, kuri nosaka vienādus noteikumus valstī decentralizēto kanalizācijas sistēmu apzināšanā, to uzskaitīšanā un reģistrēšanā, uzraudzībā, kā arī noteikumus, kā decentralizēto kanalizācijas sistēmu saturu, videi draudzīgā un drošā veidā utilizēt, nogādājot to atbilstošās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās. Šo noteikumu izpildīšana un ievērošana nodrošinās skaidrību par reālo situāciju novadā un valstī decentralizēto kanalizācijas sistēmu nozarē. Būtiski ir izprast un rast risinājumu, kā maksimāli precīzi veikt šo decentralizēto sistēmu pārbaudi atbilstoši noteiktajām prasībām. Izvērtējot šī brīža situāciju, var secināt, ka liela daļa šo sistēmu ir padomju laiku mantojums, kuru ekspluatācijas stāvoklis vairs nav atbilstošs mūsdienas prasībām. Veikt pārbaudi par atbilstību šādām iekārtām joprojām nav vienotas sistēmas, jo gandrīz visas iekārtas ir uzstādītas zem zemes un kvalitatīvu pārbaudi veikt praktiski nav iespējams. Šādas decentralizēto kanalizācijas sistēmas mājsaimniecībām būs jāpārveido, jāsalabo vai jāizbūvē no jauna, kas prasīs papildu būtiskus finanšu līdzekļus mājsaimniecībām, kur daļai to var nebūt pietiekošā apmērā. Svarīgi būs iesaistīties valstij un pašvaldībai, meklējot risinājumus, kā atbalstīt šādas mājsaimniecības, izņemot variantus, kur ir iespēja pieslēgties pie pilsētas centralizētajiem kanalizācijas tīkliem. Arī pašvaldībai būs papildu finansiālais slogs, jo ir vairāki pašvaldības īpašumi, dzīvokļi, kuri vēl joprojām nav pieslēgti pie centralizētajiem kanalizācijas tīkliem. Pašvaldība, atbilstoši finanšu iespējām, pakāpeniski šos pieslēgumus izbūvē.

Revīzijas ziņojumā spilgti atspoguļota viena no būtiskākajām problēmām notekūdeņu apsaimniekošanā – lietus ūdens infiltrācija centralizētajos kanalizācijas tīklos, kas, atkarībā no laikapstākļiem, atsevišķos mēnešos var sastādīt vairāk kā pusi no ienākošajiem notekūdeņiem attīrīšanas iekārtās. Šī problēma ir apzināta jau sen, to rada lietus ūdens savākšanas sistēmas novecojošais stāvoklis vai atsevišķās vietās tās neesamība vispār, kā arī mantojums no padomju laikiem, kad lietus ūdens no daudzdzīvokļu mājām vai citām teritorijām tika pa tiešo ievadīts centrālo notekūdeņu sistēmās. Lai šo problēmu risinātu, pašvaldībai ir jāiegulda līdzekļi lietus ūdens kanalizācijas atjaunošanā un jaunu sistēmu izbūvē, kur tās nav izbūvētas. Renovējot, atjaunojot vai izbūvējot jaunus objektus pašvaldība paredz arī lietus ūdens sistēmas renovāciju vai izbūvi. Pakāpeniski šo problēmu šādā veidā izdosies atrisināt.

Preiļu pilsētā, Aizkalnes pagastā un Līču ciemā šobrīd notekūdeņus apsaimnieko pašvaldības kapitālsabiedrība SIA "Preiļu saimnieks", bet Pelēču un Saunas pagastos šo pakalpojumu nodrošina pagasta pārvaldes. Šāds institucionāli dalīts pakalpojums Preiļu novadā ir palicis mantojumā no Preiļu rajona laikiem. Līdz šim netika pietiekoši vērsta uzmanība uz finanšu un efektivitātes analīzi šādam institucionāli dalītam pakalpojuma sniegšanas veidam. Vēršot uzmanību uz to, ka 2021. gadā ir gaidāma novadu reforma, kā rezultātā novadi apvienosies un notekūdeņu apsaimniekojamā teritorija palielināsies, tad jaunā novada ietvaros tiks izvērtētas arī klāt pievienoto novadu notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmas un tiks vērtēta ekonomiski izdevīgākais un efektīvākais šī pakalpojuma nodrošināšanas veids un institucionālais sadalījums.

Vērtējot Valsts kontroles revīzijas ieteikumus, var droši apstiprināt, ka tie sniegs padziļinātu izpratni par problēmām notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, kā arī mudinās šo jomu uzlabot un vērst tās darbību uz videi draudzīgu, efektīvu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Preiļu novada domes kapitālsabiedrībai SIA "Preiļu saimnieks" Valsts kontroles revīzijas ziņojuma projekts palīdzēs veikt kvalitatīvāku decentralizētās kanalizācijas apsaimniekošanas plānošanu, izpildot Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumus Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". Pēc novadu reformas 2021. gadā tiek plānots, ka palielināsies uzņēmuma apsaimniekošanas teritorija, līdz ar to palielināsies arī decentralizētās kanalizācijas izmantotāju skaits. Šobrīd var veikt tikai provizoriskus aprēķinus, jo pagaidām decentralizētās kanalizācijas izmantotāji nav sākuši kanalizācijas tvertņu reģistrāciju un nav noslēguši līgumus par apsaimniekošanu. Pagaidām nav arī informācijas, vai decentralizētās kanalizācijas apkalpošanā piedalīsies privātie uzņēmēji. Problēmas rada arī situācija, ka pagastu teritorijās esošajās mazajās NAI asinizācijas notekūdeņu pieņemšana ir iespējama tikai nelielā apjomā (3-5 m³) – lielās notekūdeņu koncentrācijas dēļ. Daudzām mājāsaimniecībām, kuras atrodas lielā attālumā (20-30 km), no NAI būtiski palielinās decentralizētās kanalizācijas apkalpošanas maksa lielo ceļa izdevumu dēļ.

Lietus ūdens infiltrācijas, kā arī tās tiešo ievadīšanu sadzīves notekūdeņu sistēmā novēršanai kapitālsabiedrība kopā ar Preiļu novada būvvaldi cenšas risināt šo problēmu, lai atdalītu lietus ūdeņus no sadzīves kanalizācijas un mazinātu lietus ūdens infiltrāciju. 2019. gadā tika īstenots projekts pie ēkas Raiņa bulvārī 19, Preiļos. Zem laukuma ierīkots lietus ūdens kanalizācijas tīkls, ierīkota pārsūknēšanas stacija. Perspektīvā ir plānots rast tehnisko risinājumu arī citiem objektiem. 2021. gadā ir sagatavots tehniskais projekts Raiņa bulvārī 13, Preiļos – par lietus ūdens kanalizācijas tīkla atdalīšanu no sadzīves kanalizācijas tīkla. Turpmākā laikā tiks risinātas problēmas arī citos objektos.

Uzņēmumam grūti risināms jautājums ir ar notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu, pietrūkst valsts līmenī izstrādātas koncepcijas notekūdeņu dūņu izmantošanai vai pārstrādei.

Skrundas novada pašvaldības viedoklis

Uz jautājumu *vai revīzija veikta īstajā brīdī (laikā)*, varam atbildēt, ka informācijas/datu apmaiņa notiek elektroniski, attālināti, tāpēc, nav traucējošu apstākļu.

Uzskatām, ka revīzija bija nepieciešama, tā palīdzēja apzināt nepieciešamās izmaiņas un palīdz plānot to ieviešanu.

Pašvaldības administratīvajā teritorijā plānots noteikt vienotu notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu savākšanas un attīrīšanas kontroles sistēmu, tajā paredzot arī decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistrāciju. Tiek plānots atbalsta mehānisms centralizētās kanalizācijas sistēmas pieslēgumu ierīkošanai.

Paredzēts pārskatīt decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas efektivitāti, kontroles kārtību un pārskatīt pakalpojuma izmaksas. Apstiprināt aprēķināšanas metodiku un iekārtot atsevišķu grāmatvedības reģistru.

Lai nodrošinātu efektīvu NAI darbību Skrundas novadā tiek izstrādāts rīcības plāns notekūdeņu attīrīšanas problēmu risināšanai, tai skaitā lietus ūdens. Jau veikta pilsētas lietus ūdens novadgrāvju padziļināšana, lai nodrošinātu lietus ūdens novadīšanu no pilsētas infrastruktūras objektiem. Tiek plānots visas pilsētas lietus ūdens sistēmas inventarizācija un nepieciešamo izmaiņu plānošana.

Varam piebilst, ka revīzijas ieteikumu ieviešanu, 2.pielikumā norādītie ieviešanas termiņi ir aptuveni un var tikt mainīti. Ņemot vērā jauno Administratīvo teritorijas un apdzīvoto vietu likumprojektu, nav skaidrs visu nozaru likumu tiesiskais regulējums, tāpēc, pašvaldībai jāvērtē lietderība šobrīd apstiprināt saistošajos noteikumos regulējumu par jautājumiem, par kuriem regulējums ir izstrādēs procesā.

Tukuma novada pašvaldības viedoklis

Pašvaldība uzskata, ka revīzijas veikšana Pašvaldībā bija noderīga un nepieciešama, kā arī, ņemot vērā vides aizsardzības jomas aktualitāti valstī un pasaulē, tā tika veikta īstajā laikā, kad, apvienojot pašvaldību un valsts institūciju resursus un labo praksi, kopīgiem spēkiem būtu iespējams novērst, uzlabot un attīstīt turpmāko notekūdeņu apsaimniekošanu Latvijā.

Pašvaldība, iepazīstoties ar revīzijas ziņojuma projektu, secina, ka Pašvaldībā un valstī kopumā notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā pastāv līdz šim neatrisinātas problēmsituācijas, piemēram, vienotas notekūdeņu apsaimniekošanas stratēģijas un plānu neesamība, ražošanas notekūdeņu kontroles mehānismi, decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas uzraudzība un iedzīvotāju materiālās iespējas, lai pieslēgtos centralizētās kanalizācijas sistēmai vietās, kur tas ir iespējams. Kā minēts revīzijas ziņojumā, Pašvaldība ir viena no trim revīzijā iekļautajām pašvaldībām, kura saviem iedzīvotājiem līdzfinansē kanalizācijas pieslēgumu ierīkošanu pie centralizētās kanalizācijas sistēmas tīkliem. Šis līdzfinansējums veicina māsaimniecību pieslēgšanos centralizētās kanalizācijas sistēmas tīkliem, taču Pašvaldības teritorijā lielu daļu aizņem arī pagastu lauku teritorijas, kur nav iespējams pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem un pastāv riski šajās teritorijās esošajās decentralizētajās kanalizācijas sistēmās uzkrāto notekūdeņu atbilstoši izvešanai un attīrīšanai. Kā iemeslu Valsts kontroles konstatētajām problēmām, Pašvaldība min notekūdeņu apsaimniekošanas regulējošos normatīvajos aktos noteikto prasību ieviešanu praksē. Dažkārt, piemēram, par decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra izveidi un uzturēšanu, rodas neskaidrības kā motivēt iedzīvotājus pildīt normatīvo aktu prasības.

Valsts kontrole revīzijā Pašvaldībai sniedza astoņus ieteikumus notekūdeņu apsaimniekošanas uzlabošanai un tikšanās laikā ar revīzijas grupu Pašvaldības pārstāvjiem tika profesionāli un saprotami izskaidrota ieteikumu būtība un saturs, kā arī saskaņotas ieteikumu ieviešanas veicamās darbības un termiņi.

Lai ieviestu Valsts kontroles revīzijas laikā izvirzītos ieteikumus, novērstu konstatētos trūkumus un uzlabotu darbības efektivitāti notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, Pašvaldība:

- līdz 01.07.2021. izstrādās notekūdeņu attīrīšanas iekārtu ekspluatācijas un attīstības stratēģiju;
- līdz 01.07.2022. pilnveidos teritorijas plānošanas dokumentus un apbūves noteikumus;
- līdz 02.01.2022. veiks institucionālās struktūras ekonomiskuma un efektivitātes izvērtējumu, tajā iekļaujot administratīvi teritoriālās reformas rezultātā apvienojamo novadu (Engures, Kandavas un Jaunpils novadu) notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojuma sniedzējus. Pašvaldība pirms revīzijas ziņojuma projekta un ieteikumu saņemšanas ar Tukuma novada domes 2020. gada 29. jūlija lēmumu "Par centralizētās grāmatvedības uzskaites izveidošanu Tukuma novada pašvaldībā" (prot.Nr.18, 5.§.) 7.punktu, ir lēmusi no 2021. gada 1. janvāra Tukuma novada Pūres un Jaunsātu pagastu pārvaldes Komunālā dienesta kompetences jautājumus nodot Pašvaldības kapitālsabiedrībām, līdz ar to neliels solis jau tika veikts un Pašvaldībā notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēji un institucionālās struktūras 2021. gadā samazināsies no trijām uz divām vienībām;
- līdz 01.04.2021. izstrādās rīcības plānu notekūdeņu attīrīšanas problēmu risināšanai;
- līdz 01.04.2021. nodrošinās nodalītas grāmatvedības uzskaites kārtošānu katram sniegtajam maksas pakalpojumam;
- līdz 01.04.2021. pārskatīs noslēgtos ražošanas notekūdeņu novadīšanas un attīrīšanas līgumus;
- līdz 01.04.2021. izstrādās kārtību par ražošanas līgumu prasību izpildes un uzraudzības kontroli.

Tāpat Pašvaldība atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas veiktajiem grozījumiem un papildinājumiem normatīvajā regulējumā, kas nosaka notekūdeņu apsaimniekošanas politiku, līdz 01.07.2022. noteiks aglomerācijas Pašvaldības teritorijās un līdz 01.04.2021. veiks papildinājumus Pašvaldības saistošos noteikumos Nr.7 "Par grozījumiem Tukuma novada Domes 2018.gada 25.oktobra saistošajos noteikumos Nr.17 "Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību Tukuma novada pašvaldībā"".

Pašvaldība izsaka pateicību Valsts kontroles Piektās revīzijas departamenta direktoram, sektora vadītājam un revidentiem par ieguldīto profesionālo darbu, sniegtajiem ieteikumiem un sadarbību, lai uzlabotu notekūdeņu apsaimniekošanu Pašvaldībā un valstī kopumā!

Viesītes novada pašvaldības viedoklis

Viesītes novada pašvaldība uzskata, ka revīzija bija nepieciešama un tika veikta īstajā brīdī.

Liels darbs un izaicinājums ir Administratīvi Teritoriālā reforma, kas ieviešīs izmaiņas esošajā situācijā. NAI darbības un attīstības stratēģijas izstrāde jāskata kontekstā ar teritorijām, kuras savstarpēji apvienosies. Teritorijas plānošanas dokumenti un no tiem izrietošās prasības arī kopskatā ar teritorijām, kas apvienojas. Šie ietilpīgie un ilgtermiņa dokumenti ietver finanšu līdzekļu patēriņa pieaugumu.

Revīzijas ieteikumu ieviešana (ne visu) būs nedalīti atkarīga no novada iedzīvotāju (pakalpojumu ņēmēju) maksātspējas.

Viesītes novada pašvaldībai ir saprotami Valsts kontroles ieteikumi. Ieteikumi uzlabos iestādes darbu. Viesītes novada pašvaldība īsteno NAI ekspluatācijas un stratēģijas izstrādi. Rīcības plāna izstrāde sadarbībā ar Viesītes Komunālo pārvaldi.

Viesītes novada pašvaldība sekos, lai tiktu veiktas izmaiņas Komunālās pārvaldes grāmatvedības kontos (par atsevišķu uzskaiti asenizācijas pakalpojumiem).

Sadarbībā ar Viesītes Komunālo pārvaldi izstrādās Viesītes novada ūdenssaimniecības pakalpojumu maksas aprēķināšanas metodiku.

Izstrādāti Saistošie noteikumi "Decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtība.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas viedoklis

Atbildot uz jautājumu, vai revīzija bija nepieciešama un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā), VARAM uzskata revīziju par nepieciešamu un norāda, ka šāda revīzija būtu bijusi lietderīga jau iepriekšējā (2007.–2013. gada) ES finanšu plānošanas perioda beigās, jo tad revīzijas secinājumus varētu ņemt vērā jau 2014.–2020. gada ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektu plānošanā, kā arī 2013. gadā uzsāktajā ūdenssaimniecības pakalpojumu regulējuma izstrādē. Vienlaikus VARAM uzskata – ņemot vērā uzsākto administratīvi teritoriālo reformu un to, ka jaunās pašvaldību domes darbu uzsāks 2021. gada jūlijā, revīzijai izvēlētais laiks ir piemērots, jo ļaus pašvaldībām revīzijas secinājumus ņemt vērā, lemjot par ūdenssaimniecības pakalpojumu organizēšanu jauno novadu teritorijā.

Atbildot uz lūgumu īsumā izklāstīt ministrijas viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām, VARAM norāda, ka pēc tikšanās ar Valsts kontroles revidentiem un revīzijas ziņojuma projekta precizēšanas, tā piekrīt revīzijas ziņojumā izdarītajam vērtējumam par VARAM kompetencē esošo kritēriju sasniegšanu un Valsts kontroles sniegtajiem ieteikumiem. VARAM paskaidro, ka notekūdeņu savākšanas un apsaimniekošanas jomā ilgstoši galvenais uzsvars ir bijis uz notekūdeņu centralizētas savākšanas un attīrīšanas pieejamības nodrošināšanu un paplašināšanu, attīrīšanas kvalitātes uzlabošanu. Lielāki centralizēti savākto un attīrīto notekūdeņu apjomi samazina vides piesārņojumu, turklāt Latvijai ir jāpilda saistības, ko tā ir uzņēmusies, iestājoties Eiropas Savienībā (turpmāk – ES), jo ES tiesību aktos dalībvalstīm ir izvirzītas konkrētas prasības tikai centralizētai notekūdeņu apsaimniekošanai. Tomēr, izvērtējot veikto vides investīciju ietekmi un efektivitāti, VARAM secināts, ka arī nākotnē Latvijā būs vietas (gan aglomerācijās, gan citās apdzīvotajās vietās un lauku teritorijās), kur racionālāk un ekonomiski pamatotāk būs izmantot decentralizētus risinājumus notekūdeņu savākšanai un attīrīšanai. Tāpēc, saprotot, ka arvien lielāka nozīme būs decentralizētajās kanalizācijas sistēmās savākto vai attīrīto notekūdeņu apjomu apzināšanai, atbilstoši apsaimniekošanai un decentralizēto kanalizācijas sistēmu atbilstoši ekspluatācijai un uzturēšanai, VARAM kopš 2016. gada sāka attīstīt regulējumu arī decentralizēto kanalizācijas sistēmu jomā, kā arī aktīvāk strādāt ar pašvaldībām, gan dodot tām uzdevumus regulēt atsevišķus ar decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu saistītus jautājumus pašvaldību saistošajos noteikumos, gan gatavojot informatīvus un metodiskus materiālus, gan organizējot dažādus informatīvus pasākumus un piedaloties tajos. Tā kā politika decentralizētas notekūdeņu apsaimniekošanas jomā sāka veidot salīdzinoši nesen, VARAM piekrīt, ka ir jāstrādā gan pie regulējuma izvērtēšanas un pilnveidošanas, gan jāsekmē tā ieviešana.

Vienlaikus VARAM vēlas norādīt, ka saglabā atšķirīgu viedokli par dažiem revīzijas ziņojumā izteiktiem slēdzieniem.

Pirmkārt, VARAM nevar pilnībā piekrist revīzijas ziņojuma 8.lappusē, galveno secinājumu sadaļā, izteiktajam viedoklim, ka problēmas ar neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē nenovērsīs arī Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 384). VARAM piekrīt revīzijas ziņojumā norādītajam, ka pilnīgai noteikumu prasību izpildei ir nepieciešami ieguldījumi gan asenizācijas staciju ierīkošanai, gan MK noteikumu Nr. 384 prasībām neatbilstošu decentralizēto kanalizācijas sistēmu pārbūvei vai remontam; līdzekļu nepietiekamība var kavēt gan pašvaldības, gan iedzīvotājus. Tomēr VARAM uzskata, ka pamatotu viedokli par šo noteikumu efektivitāti varēs izdarīt tikai tad, kad būs beigušies tajos noteiktie pārejas periodi noteikumu prasību izpildei – tas ir, sākot ar 2022. gadu. Vienlaikus VARAM piekrīt, ka sadarbībā ar pašvaldībām aktīvāk jāveicina un jākontrolē minēto noteikumu prasību ieviešana. Ministrijas ieskatā, MK noteikumos Nr. 384 paredzētā decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistru izveide palīdzēs pašvaldībām precīzāk apzināt gan šādas sistēmas izmantojošo mājāsaimniecību skaitu, gan notekūdeņu apjomu, kas tiek savākts vai arī attīrīts decentralizētā veidā, un ļaus mērķtiecīgāk plānot gan šī pakalpojuma organizēšanu, gan izvirzīt pašvaldību saistošajos noteikumos prasības asenizatoriem, piemēram, par notekūdeņu nodošanas vietām.

Otrkārt, VARAM nevar pilnībā piekrist revīzijas ziņojuma 38. lpp. rakstītajam, ka nav atrodama atbilstoša materiālā tiesību norma, kas regulētu decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku pieslēgšanos centralizētajai kanalizācijas sistēmai, ja tie nepienācīgi apsaimnieko decentralizētās kanalizācijas sistēmas, un tāpēc attiecīgā noslēguma jautājumu daļa neveido pamatu pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām īpatsvara izmaiņām, tomēr rada risku, ka pārejas jautājumi var tikt nepareizi piemēroti. VARAM norāda, ka Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 157. punkts noteic, ka savrupmāju apbūves teritorijās līdz centralizētas notekūdeņu savākšanas sistēmas izbūvei, ievērojot spēkā esošo būvnormatīvu un vides jomu regulējošo normatīvo aktu prasības, var ierīkot individuālas attīrīšanas ietaises vai hermētiski izolētu krājrezervuāru katrā apbūves gabalā, paredzot iespēju pieslēgties centralizētajiem tīkliem. Kā skaidrots iepriekšminēto noteikumu anotācijā, tad “jaunajās savrupmāju teritorijās, kur plānots būvēt vairāk kā 20 dzīvojamās mājas, kā arī paplašinot jau esošās apbūves teritorijas ar dzīvojamo māju skaitu vairāk par 20, jāierīko centralizēta notekūdeņu savākšanas sistēma. Līdz centralizētas notekūdeņu savākšanas sistēmas izbūvei savrupmāju dzīvojamās apbūves teritorijās var ierīkot individuālas attīrīšanas ietaises vai hermētiski izolētu krājrezervuāru katrā apbūves gabalā, paredzot iespēju perspektīvā pieslēgties centralizētajiem tīkliem atbilstoši būvnormatīvu un vides jomu regulējošo normatīvo aktu prasībām. Ja dzīvojamo māju skaits ir mazāks par 20 un nav paredzēta pieslēgšanās centralizētajai notekūdeņu savākšanas sistēmai, ierīko hermētiskas izsūkņejamās tvertnes vai individuālas bioloģiskās attīrīšanas ietaises, ievērojot vides jomu regulējošo normatīvo aktu prasības.” Līdz ar to normatīvajos aktos ir atrodama tiesību norma, kas noteic decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašnieku pienākumu ierīkot pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai, ja tāda tiek ierīkota. VARAM piekrīt, ka var izvērtēt MK noteikumu Nr. 384 18. nosacījumu par pieslēguma ierīkošanu centralizētai kanalizācijas sistēmai iekļaušanu noslēguma jautājumos, nevis noteikumu pamattekstā, tomēr uzskata, ka prasība pēc būtības atbilst ūdenssaimniecības pakalpojumu regulējuma mērķim un spēkā esošajam regulējumam.

Bez tam VARAM uzskata, ka dažu revīzijas ziņojuma secinājumu un ieteikumu kontekstā ir jāņem vērā papildu apsvērumi.

Attiecībā uz revīzijas ziņojuma 9., 25. un 28.-29. lpp. norādīto, ka ir steidzami nepieciešams risinājums notekūdeņu attīrīšanas rezultātā radušos dūņu lietderīgai izmantošanai, VARAM piekrīt, ka notekūdeņu dūņu lietderīga izmantošana ir jāveicina. Kā norādīts revīzijas ziņojuma 29. lpp., ES "LIFE" programmas finansētā "LIFE Goodwater" projektā jau revīzijas laikā bija uzsākta notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģijas izstrādei nepieciešamās informācijas vākšana; pašu stratēģiju ir plānots sagatavot līdz 2021. gada beigām. Vienlaikus VARAM norāda – izmantojot dūņas, piemēram, lauksaimniecībā, ir jāpārlicinās, ka to sastāvā nav videi un veselībai kaitīgu piesārņojošo vielu. Tāpat ir jāizvērtē, kādas dūņu apstrādes un pārstrādes metodes ir ekonomiski pamatotas un ilgtspējīgas, ņemot vērā arī citu valstu pieredzi. Tāpēc arī notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģijā plānots izvērtēt iespējamo risinājumu tehnoloģisko un ekonomisko pamatotību – kamēr tas nav izdarīts, nevar norādīt konkrētus atbalstāmos risinājumus vai pārstrādes metodes.

Attiecībā uz revīzijas ziņojuma 13.–14. lpp. un 55.–57. lpp. rakstīto, ka pašvaldība, piesaistot investīcijas notekūdeņu apsaimniekošanā, nevērtē alternatīvas, piemēram privātās partnerības izmantošanas iespēju. VARAM uzskata, ka šādas alternatīvas, protams, ir jāizvērtē, izstrādājot ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības tehniski ekonomisko pamatojumu. Vienlaikus, izskatot sadarbību ar privātu komersantu notekūdeņu attīrīšanas vai ūdensapgādes jomā, noteikti ir jāizvērtē risks, kas rastos minēto pakalpojumu nodrošināšanai gadījumā, ja komersants bankrotē, nolemj pārtraukt ražošanu vai pārcelt ražotni uz citu vietu. Šādi gadījumi ir bijuši praksē, un attiecīgajām pašvaldībām ir steidzami jānācīs meklēt risinājumus notekūdeņu attīrīšanai, pēc tam, kad privāts komersants, kas ir sniedzis šo pakalpojumu, kļūst maksātneespējīgs vai nolemj pārtraukt pakalpojuma sniegšanu citu apsvērumu dēļ.

Attiecībā uz revīzijas ziņojuma 34. lpp. secināto, ka vairāku pašvaldību notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (NAI) tehniskās iespējas un piesārņojuma attīrīšanas jauda var nebūt pietiekama, lai uzņemtu visus asenizācijas notekūdeņus, jo pēc pārskatos uzrādītās faktiskās piesārņojošās slodzes cilvēka ekvivalentos (CE) neuzrāda rezerves, lai tās varētu izmantot papildu notekūdeņu attīrīšanai, VARAM lūdz ņemt vērā, ka NAI operatori ikdienas darbam izmanto hidraulisko jaudu rādītājus (m^3 /diennaktī), savukārt informācija par uzstādīto piesārņojuma attīrīšanas jaudu cilvēku ekvivalentos var būt neprecīza. Tāpat jāņem vērā, ka ne visas NAI ir tehnoloģiski piemērotas asenizācijas notekūdeņu attīrīšanai, un pašvaldībām būtu jāizvērtē, uz kurām NAI to administratīvajā teritorijā asenizācijas ūdeņus ir tehniski un ekonomiski pamatoti izvest.

Attiecībā uz revīzijas ziņojuma 29.-30. lpp. aprakstītajām problēmām ar māsaimniecību pieslēgumu centralizētajām kanalizācijas sistēmām nodrošināšanu, VARAM norāda, ka ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas perioda nosacījumi, ievērojot 3. darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājumā noteikto 3.5.1.1. aktivitātes mērķi, proti, ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas kvalitātes uzlabošana un pakalpojumu pieejamības paplašināšana, un sasniedzamos rādītājus – nodrošināt normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu un ūdenssaimniecības apsaimniekošanas pakalpojumu – neparedzēja veikt investīcijas, lai ierīkotu pieslēgumus no māsaimniecības līdz pieslēgumu atzaram, t.i., izveidot pieslēgumus no māsaimniecībām līdz izbūvētajiem centralizētajiem ūdenssaimniecības pakalpojumu tīkliem. ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas perioda nosacījumi paredzēja veikt pasākumus, lai nodrošinātu

ūdenssaimniecības pakalpojuma pieejamību un pārklājumu 100% apmērā, tas ir, izveidot ūdenssaimniecības infrastruktūru un nodrošināt inženiertīklu pievadus tādā apjomā, lai jebkurai mājsaimniecībai būtu iespēja pieslēgties pie centralizētajiem ūdenssaimniecības pakalpojumiem. Ņemot vērā 2007.–2013. gada plānošanas perioda ietvaros iegūto pieredzi par projektu ieviešanu, 2014.–2020. gada plānošanas perioda specifiskā atbalsta mērķa 5.3.1. **“Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas”** ietvaros jau projektu īstenošanas laikā ir jāsasniedz projekta iznākuma rādītājs – specifiskā atbalsta ietvaros uzlaboto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu apkalpoto iedzīvotāju skaita pieaugums. Ja rādītājs netiek sasniegts, tad atbilstoši MK 2016. gada 21. jūnija noteikumu Nr. 403 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 5.3.1. specifiskā atbalsta mērķa “Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas” īstenošanas noteikumi” 29. punktam, finansējuma saņēmējs atmaksā sadarbības iestādei Kohēzijas fonda finansējumu par nesasniegto iznākuma rādītāja apjomu. Atmaksājamo summu aprēķina, reizinot nesasniegto iznākuma rādītāja apjomu ar vienas iznākuma rādītāja vērtības izmaksām, ko nosaka atbilstoši projekta faktiskā Kohēzijas fonda finansējuma un kopējās projektā sasniedzamās iznākuma rādītāja vērtības attiecībai. Atmaksājamās palīdzības mehānismu un finanšu korekciju nepiemēro, ja finansējuma saņēmējs sasniedz iznākuma rādītāja vērtību vai to iedzīvotāju īpatsvaru, kuriem nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstošu centralizēto notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu pieslēgumi. Tāpat VARAM lūdz ņemt vērā – lai veicinātu mājsaimniecību pieslēgumu ierīkošanu projektā izbūvētajiem centralizētajiem kanalizācijas tīkliem, pašvaldībām ir pieejams atbalsts pieslēgumu izbūves veicināšanai, ja šādu līdzfinansējumu paredz pašvaldības saistošie noteikumi, atbilstoši MK 2020. gada 14. jūlija noteikumiem Nr. 456 “Noteikumi par nosacījumiem un kārtību, kādā pašvaldībām izsniedz valsts aizdevumu ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai un novēršanai saistībā ar Covid–19 izplatību” (arī MK 2020. gada 12. maija noteikumiem Nr. 278 “Noteikumi par nosacījumiem un kārtību, kādā pašvaldībām izsniedz valsts aizdevumu ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai un novēršanai saistībā ar Covid–19 izplatību”). Jāatzīmē, ka interese par minētajiem MK noteikumiem atbilstoša valsts atbalsta aizņēmumu iespējām bija sešām pašvaldībām, tomēr atbilstoši vērtēšanas kritērijiem tālāk aizņēmumam ir virzīti kopumā trīs projekti ar kopējo finansējumu 1,6 milj. EUR, kas paredz atbalstu pieslēgumu ūdenssaimniecības tīkliem izbūvei mājsaimniecībām ar 2152 iedzīvotājiem.

Attiecībā uz revīzijas ziņojuma 7., 25. un 31. lpp. rakstīto, ka revīzijas apjomā iekļautajām pašvaldībām, paplašinot centralizētos kanalizācijas tīklus, nav izdevies apgūt pat pusi no izveidotajām pieslēgumu iespējām, VARAM norāda, ka atbilstoši darbības programmas “Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.5.1.1. aktivitātes “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu, lielāku par 2000” ietvaros īstenojamiem projektiem aglomerācijās, kuras tika iekļautas izlasē, faktiskie pieslēgumi ir sasniegti vidēji 95% no projektu ietvaros izveidotās ūdenssaimniecības infrastruktūras un kopumā aglomerācijās – vidēji 62% no pieejamā pārklājuma. Tāpat norādām, ka 3.5.1.1. aktivitātes projektu ietvaros pieslēgumu vietu skaits tika noteikts atbilstoši mājsaimniecību skaitam, jo tas ir lielākais ūdenssaimniecības pakalpojumu patērētājs, kā arī projektu tehniski ekonomiskajos pamatojumos plānotajam, proti, pieslēgumu izveide tika plānota tā, lai ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs faktiskos pieslēgumus nodrošinātu atbilstoši uzņēmuma finansiālajām iespējām un pakāpeniski visa projekta dzīves ciklā, kas var būt ilgāks periods nekā tikai pieci gadi pēc noslēguma maksājuma saņemšanas. VARAM vērs uzmanību, ka secinājumi balstīti uz datiem atbilstoši informācijas apkopojumam par pieslēgumu izveidi līdz 2019. gada 31. decembrim, bet izlasē ir iekļauti

projekti, kuriem vēl nav noslēdzies projekta pēcu uzraudzības periods, tas ir, piecu gadu periods, tādejādi notiek vēl informācijas apkopošana, un, ņemot vērā datu apkopojumu uz 2020. gada 30. jūniju, secināms, ka pieslēgumu skaits ir jau palielinājies un ir vērojams pozitīvs progress faktisko pieslēgumu izveidē. Būtiski ņemt vērā apstākli, ka ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektu iznākuma rādītājam kā mērvienību pieslēgumu uzskaitē izmanto iedzīvotāju skaitu, kamēr revīzijas ziņojumā kā pieslēgumu rādītāja mērvienība izmantots ierīkoto ēku pieslēgumu skaits – šīs atšķirības dēļ nesakrīt arī Valsts kontroles un VARAM informāciju par pieslēgumu izveidi.

Attiecībā uz revīzijas ziņojuma 34.–37. lpp rakstīto, ka pakalpojumu sniedzēju radītās iespējas pieslēgties centralizētajām kanalizācijas sistēmām netiek pilnībā izmantotas, VARAM norāda, ka revīzijas ziņojuma secinājumu daļā par pieslēgumu skaitu uz šī brīža datiem (iedzīvotāju skaits, mājsaimniecības ienākumi) un projektu ietvaros izveidoto pārklājumu, ir jāņem vērā apstākļi, ka 2007.–2013. gada plānošanas perioda ietvaros iedzīvotāju skaits aglomerācijās bija būtiski lielāks nekā šobrīd pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem (2019. g.), attiecīgi arī iedzīvotāju skaits vienā mājsaimniecībā, pēc kā tika noteikts, cik iedzīvotāji tiks pieslēgti pie ūdenssaimniecības pakalpojumiem, šobrīd ir mazāks nekā tika noteikts projektu izstrādes posmā (2006.–2008. g.), tāpat plānotās izmaksas vienai pieslēgumu vietai. Arī šai gadījumā VARAM lūdz ņemt vērā, ka ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektu iznākuma rādītājam kā mērvienību izmanto iedzīvotāju skaitu, turpretī revīzijas ziņojumā kā pieslēgumu rādītāja mērvienība izmantots ierīkoto ēku pieslēgumu skaits – šīs atšķirības dēļ nesakrīt arī Valsts kontroles un VARAM informācija par pieslēgumu izveidi.

Atbildot uz jautājumu, vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu, VARAM norāda, ka ieteikumi ir saprotami un pietiekami konkrēti norāda, kādiem jautājumiem vajadzēs rast risinājumus gan ministrijai, gan pašvaldībām.

Atbildot uz jautājumu, kādas darbības ministrija plāno veikt, lai veicinātu savas darbības efektivitāti, kā arī novērstu revīzijā konstatētos trūkumus, VARAM paskaidro, ka plāno izvērtēt pašreiz spēkā esošo regulējumu, jo īpaši attiecībā uz notekūdeņu apsaimniekošanas aglomerāciju noteikšanu un decentralizētajām kanalizācijas sistēmām izvirzītajām prasībām, un precizēt minēto regulējumu, ja izvērtēšanas rezultātā tas tiks atzīts par nepieciešamu. Tāpat plānojam aktīvāk atgādināt pašvaldībām par tām noteiktajām tiesībām un pienākumiem notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, kā arī turpināt informatīvi un metodiski atbalstīt pašvaldības šajā darbā, lai uzlabotu tiesību aktos noteiktā regulējuma ieviešanu praksē.

VARAM pateicas par konstruktīvo sadarbību revīzijas laikā un cer uz sekmīgu sadarbību arī turpmāk!